

VALG

100 ÅR

MED ALLMENN
STEMMERETT
FOR KVINNER

KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET

Partienes nominasjoner: Hvor stor rolle spiller listeplassering og stemmetillegg egentlig?

Denne brosjyren har to formål:

- Å sette søkelyset på partienes og særlig nominasjonskomitéenes nøkkelrolle i arbeidet med å skape en jevnere kjønnsfordeling i kommunestyre og kommunepolitiske makt-posisjoner.
- Å vise hvordan nominasjonskomitéene konkret kan gå fram dersom de ønsker å få flere kvinner inn i kommunestyrene.

Selv om kvinneandelen både på listene og i de kommunale organene har økt, er det langt igjen til kvinner og menn er likt representert. Ved kommunestyrevalget i 2007 ble det valgt inn 37,5 prosent kvinner i norske kommunestyre, og for lederposisjonene var kjønnsfordelingen enda skjevere. 23 prosent ser ut til å være det magiske tallet: Bare 23 prosent av landets ordførere er kvinner, andelen kvinner som leder de viktige kommunale styre, råd og utvalg er 23 prosent, og 23 prosent av toppkandidatene på valglistene var kvinner.

Valgforskningen viser at partiene har et viktig ansvar for å sikre kjønnsmessig balanse i kommunestyre og andre kommunale tillitsverv. Dersom et listeforslag har økt kvinnerepresentasjon som et mål, er oppskriften enkel:

- Det vil gi en jevnere kjønnsfordeling dersom man setter opp annenhver kvinne og mann på listen.
- Listeforslaget kan sørge for balanse ved å gi like mange kvinner som menn stemmetillegg.
Husk: Den mest synlige plassen er førsteplassen!

Listesammensetningen har stor betydning

Måten valglistene er satt opp på vil ha stor betydning for hvor mange fra hvert kjønn som blir valgt inn i *kommunestyrene*. Plassering på listen har dessuten betydning for hvem som er aktuelle som *ordfører kandidater*. Videre er det slik at kommuneloven har bestemmelser om at kommunale *utvalg, styrer og råd* skal ha en kjønnsmessig fordeling som er slik at hvert kjønn skal utgjøre minst 40 prosent av medlemmene. Fra 2009 gjelder 40-prosentsregelen også kommunale aksjeselskap der kommunen har en eierandel på mer enn 2/3 av aksjene.

Kommunestyrene er ofte rekrutteringsbase for vervene i styrer og råd. Derfor er det viktig med en bred og kjønnsmessig jevn rekruttering inn til lokalpolitikken. Forskningen viser at sammensetningen av listene og enkeltkandidaters listeplassering er de viktigste virkemidlene for å få dette til.

Mange verv å fordele

I en norsk gjennomsnittskommune fordeles i snitt 130 ulike verv til 33 ulike styrer, råd og utvalg etter et kommunestyrevalg. De fleste ledervervene går til menn. For å få endret denne situasjonen er det avgjørende å få til en bredere rekruttering av kvinner til valglistene og til kommunestyrene. Gjennom en aktiv og målrettet innsats i nominasjonsprosessene kan partiene ha stor innflytelse over hvem som blir valgt inn.

Hva kan partier/lister gjøre?

Både velgerne og partiene har muligheter til å påvirke den endelige sammensetningen av representanter i kommunestyrene. Velgerne kan gi personstemmer til enkeltkandidater, mens partiene/listeforslagene kan prioritere bestemte kandidater ved å gi stemmetillegg til disse kandidatene. Hvilken kandidat som har fått et slikt stemmetillegg fremgår av stemmeseddelen der kandidatnavnet er merket med uthevet skrift. I praksis betyr tillegget at de utvalgte kandidatene får et forsprang på de andre kandidatene – et forsprang som utgjør 25 prosent av listens stemmetall. Betydningen av partienes prioriteringer illustreres med to eksempler.

Kandidater med stemmetillegg får et forsprang

I det første eksemplet ser vi *en liste uten velgernes personstemmer*. De seks øverste kandidatene på listen har fått stemmetillegg. La oss si at 1000 velgere stemmer på denne listen, men ingen av dem avgir personstemme til noen av kandidatene. Hva betyr dette for valgoppgjøret? Hver gang denne listen legges i valgurnen, får kandidater med stemmetillegg 0,25 stemmer. Med andre ord: Hver av kandidatene uten stemmetillegg får 0 personstemmer, mens hver av kandidatene med stemmetillegg ender opp med 250 personstemmer.

1. Hilde Hauge
2. Lars Lie
3. Vibeke Vang
4. Tor Tomset
5. Liv Larsen
6. Jon Naustdal
7. Trine Lie
8. Trygve Larsen
9. Anne Helstad
10. Jan Espeland
.....
.....
20. Knut Asp

Kandidater med stemmetillegg får et 25 prosents forsprang på de andre kandidatene

I eksempelet ovenfor har seks kandidater fått stemmetillegg, d.v.s. at de har 250 personstemmer på disse 1000 stemmesedlene. Hvis kandidat trine Lie skal kunne gå forbi disse seks kandidatene som har fått stemmetillegg, må 251 velgere ha gitt henne personstemmer. Vi forutsetter da at *ingen* av de seks kandidatene med stemmetillegg har fått personstemmer.

Hva skjer så når vi legger til de *faktiske* personstemmene fra velgerne (slik de stemte ved lokalvalget i 2007)?

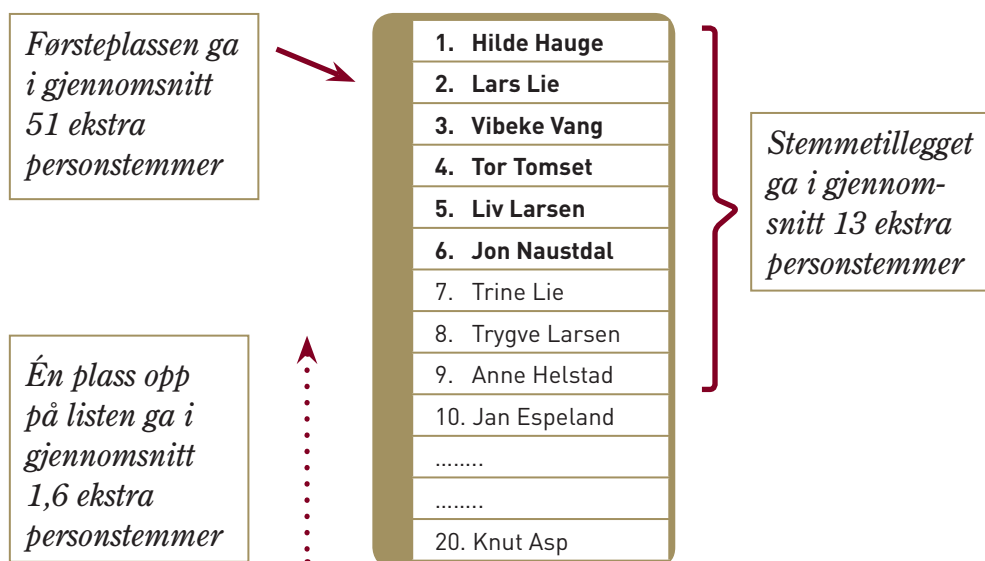

Velgernes personstemmer forsterker partienes prioriteringer

Forskningen viser at velgerne oftest stemmer på de kandidatene som partiene allerede har prioritert. Kandidater som partiene har gitt stemmetillegg, viser seg å få ekstra uttelling i form av flere personstemmer fra velgerne.

Det andre eksemplet viser hvor stor *uttelling i form av personstemmer* fra velgerne listeplassering faktisk ga ved kommunestyrevalget i 2007. (Merk! Tallene er gjennomsnittstall og i beregningen av dem er det tatt hensyn til en rekke andre egenskaper ved kandidatene, som tidligere politisk erfaring, alder og kjønn.)

Eksemplet viser at toppkandidatene i gjennomsnitt fikk 51 personstemmer mer enn de øvrige kandidatene. Også kandidater med stemmetillegg fikk betydelig flere personstemmer sammenliknet med kandidater uten dette tillegget. I gjennomsnitt var stemmetillegget alene verd 13 personstemmer. Valgresultatene fra 2007 viser endatil at én plass opp på listen alene gav en ekstra uttelling på 1,6 personstemmer. I eksempelet ovenfor ville det ha betydd at kandidat nummer 10 (Jan Espeland) ville ha fått 16 personstemmer mer enn kandidatnummer 20 (Knut Asp). Det å stå 10 plasser høyere på listen gav alene en uttelling på 16 personstemmer ($10 \cdot 1,6=16$ personstemmer).

Utgitt av:

Kommunal- og regionaldepartementet
Akersg. 59, Postboks 81 12 Dep, 0032 Oslo
Telefon: 22 24 90 90 Faks: 22 24 27 70
E-post: postmottak@krd.dep.no
www.regjeringen.no/krd

Publikasjonskode: H-2246 B
Design: Departementenes servicesenter
Illustrasjon: Morten Mørland
Trykk: Xxx
02/2010 – opplag 26 000

